

GEOLÓGIA A RELIGIOZITA

Správa 1. podpredsedu ÚSKI z konferencie

V dňoch 28. júla až 5. augusta 2007 sa konala v Eichstätte v Nemecku medzinárodná konferencia o histórii vzťahov geológie a religiozity. Jej usporiadateľmi boli INHIGEO (International Commission on the History of Geological Science), Jura-Museum Eichstätt, The Bishop's Seminary Eichstätt a Arbeitskreis Geschichte der Geowissenschaften (DGG). Konferencia mala okolo 70 účastníkov z celého sveta. Duchovný ráz podujatia bol umocnený tým, že konferencia a ubytovanie boli zabezpečené v kláštorných a seminárnych priestoroch. Účastníkmi boli prevažne geológovia, venujúci sa popri vedeckej činnosti štúdiu histórie geológie. Ako sa ukázalo, boli to väčšinou veriaci ľudia z rôznych náboženstiev a pokiaľ išlo o kresťanov, títo patrili rôznym konfesiam.

Niektoré príspevky boli venované odrazu geologických poznatkov vo svätých textoch jednotlivých náboženstiev, kde sa dajú vypozaovať názory na vývoj Zeme a dokonca otázky environmentálneho charakteru. Takou bola napr. prednáška S. E. Hasana, ktorý poukázal na opisy geologických procesov v Koráne, ako napr. eróziu hôr, vznik Zeme, zloženie jej vnútra a pod. L. F. Mazadieho referoval o vodných mýtoch v Andskej naturálnej kozmológii a K. S. Murty o pohľade na Zem očami kanadských Indiánov. M. Yajima uviedol, že v oboch japonských náboženstvách, šintoizme aj budhizme, sa od stredoveku pragmaticky podporuje poznávanie procesov v Zemi (najmä zemetrasenia).

Najväčšiu skupinu prednášok tvorili príspevky o zberateľskej činnosti mníchov a duchovných. Neskorý stredovek až začiatok novoveku boli obdobím rozvoja vedeckého poznávania sveta a duchovní prispievali svojou systematickou prácou k rozvoju modernej geológie. O tom bola napr. prednáška F. Amadora, venovaná portugalskému kazateľovi

Vieirovi, ktorý v 17. storočí opisoval strieborné bane v Brazílii a Bolívii a kritizoval otrockú prácu Indiánov v nich. G. F. Anastasenko referoval o arcibiskupovi Nilovi, profesorovi teológie a tvorcovi významnej mineralogickej zbierky na Univerzite v Sankt Peterburgu. O zakladateľovi geologického prieskumu v Rakúsku a tvorcovi geologickej mapy južného Bavorska z 19. stor., fr. Boném, referoval D. Angeter. A. Carniero prezentoval tri zaujímavé geologické práce portugalských duchovných z prelomu 18. a 19. storočia. Významné geologické, paleontologické, mineralogické a antropologické práce z prelomu 19. a 20. storočia zanechal Capellini. Referoval o nich F. Gerali. B. Hubmann priblížil kontroverziu o pôvode zemetrasení medzi dvomi klerikmi a zároveň prírodovedcami 19. storočia, Falbom a Hoermsom. Prvý si predstavoval Zem naplnenú magmou, na ktorú pôsobia Mesiac a Slnko a slapovými silami spôsobujú zemetrasenie, druhý mal moderné ponímanie zemetrasenia. Ako jeho príčinu uvádzal tektoniku, vulkanizmus a preborenie zemských dutín. G. Chomizury referoval o religii a geológii v Antike. Gréci filozofi na čele s Aristotelom a Demokritom mali solídne poznatky o Zemi. V starovekom Egypte a Babylónii boli vedy o Zemi viac-menej tajomstvom kňazov. Z čias konfuciánskej Číny poznáme prvý seizmoskop.

M. Kölbl-Ebertová referovala o náboženskej motivácii prírodovedeckých zbierok Biskupského seminára v Eichstätt. Jeho profesor Kreichgauer už začiatkom 20. storočia prednášal modernú teóriu stavby Zeme a pohybu kontinentov. A. Udias poukázal na skutočnosť, že jezuiti postavili v 19. storočí sieť seizmických staníc v Španielsku a v kolóniách, čím značnou mierou prispeli k vedeckému poznávaniu Zeme. Prejav pragmatizmu katolíckej cirkvi v 16. – 18. storočí na príklade ranného rozvoja geovied v Taliansku prezentoval G. B. Vai. E. Vaccari priblížil živú diskusiu na tému vzťahu geológie a Genezis z konca 19. a začiatku 20. storočia, publikovanú v talianskej tlači. T. Kutsukake referoval o Kulikaiovi, zakladateľovi ezoterického budhizmu v Japonsku, ktorý bol budhistickým mníchom a tiež banským inžinierom. G. Lehrberger dokumentoval zbierku hornín z kláštora Teplá v Čechách, ktoré počas svojho pobytu v ňom nazbieral J. W. Goethe. Zaujímavým bol príspevok C. Lideckeovej o tom, ako kolónia moravských protestantov vybudovala sieť kanadských meteorologických staníc. Taliansky duchovný, lekár a prírodovedec Vallisneri sa v 17. storočí orientoval na svetovú potopu a fosílie považoval za jej dôkaz. Referoval o tom F. Luzzini. V. Kerry poukázal na skutočnosť, že niektoré biblické idiomy našli uplatnenie v moderných geovedách. M. Roberts referoval o anglikánskych klerikálnych geológoch 19. storočia a M. Rolstvenová prezentovala mineralogickú zbierku benediktínskych mníchov z 18. – 20. storočia na Univerzite v Eichstätt. C. Schweizerová priblížila geologické práce nemecko-rakúskych duchovných 18. storočia, ktoré korigovali ortodoxný biblický pohľad na Zem. O tom, ako protestant Cuvier korigoval začiatkom 19. storočia na základe vlastných geologických výskumov svoje idey

o stvorení a potope, referoval P. Taquet a o naturalizme a darvinizme v diele Greena z konca 18. storočia K. L. Taylor.

Osobitnou skupinou boli príspevky o názoroch na vek Zeme, ktoré viac či menej súvisia so súčasnými trendmi filozofie inteligentného dizajnu. P. Riart referoval o španielskom osvietenstve 19. storočia, kedy sa začína ujímať Darwinova evolučná teória a tiež pojem geologického času. Viacero príspevkov (S. Newcomb, M. S. Pinto, W. Jakoby a i.) bolo venovaných nepresnému odhadu veku Zeme podľa významných fyzikov (napr. pôvodný Kelvinov odhad bol okolo 10 000 rokov), ktoré prispievajú aj v dnešnej dobe k presvedčeniu zástancov inteligentného dizajnu, že Zem je relatívne mladá. Diskusie medzi kreacionizmom a evolucionizmom boli témou príspevkov W. Jakobyho, D. Williamsa, S. O. Moshiera a H. S. Torrensa. R. Peters zavádzal vo svojom referáte pojem theodický kreacionizmus, pričom ide o akýsi umiernený kreacionizmus. S. O. Moshier uviedol, že v súčasnosti bol vzatý progresívny kreacionizmus ako alternatíva teistického evolucionizmu do učebných osnov Wheaton College.

Okrem týchto hlavných smerov odznelo na konferencii niekoľko referátov, poukazujúcich na geologicko-náboženské kuriozity. Takým bol napr. príspevok G. Godarda o tom, ako sv. Augustín opísal zub mamuta ako zub obra a tiež o tom, že v 17. storočí určil Peiresch podobný nález ako zub slona, čím odmytologizoval povesti o obroch. S. M. Rowland uviedol zaujímavý referát o prerode Marka Twaina, ktorý na základe výsledkov paleontológie a štúdia darvinizmu zmenil svoju kresťanskú ortodoxiu na kriticismus. K raritným sa dá zaradiť aj príspevok autora tohto článku o histórii výskumov vzniku Zeme.

Celkovo sa dá konštatovať, že konferencia bola obohatením tak geológie ako aj religiozity a vyjadriť presvedčenie, že Slovensko so svojou bohatou geovednou históriou sa bude významne podieľať na podobných vedeckých podujatiach v budúcnosti.

Igor Túnyi